

Genderové a sociální aspekty klimatické krize

Petra Jelínková

Otevřená společnost / Česká ženská lobby

Co je klimatická (ne)spravedlnost?

- Kdo způsobuje klimatickou krizi?
- Kdo z ní profituje?
- Kdo se snadněji/obtížněji vyrovnává s následky?

„Koncepce klimatické spravedlnosti považuje celosvětovou změnu klimatu za politickou a etickou, a nikoli za čistě ekologickou otázku. [...] Dopady změny klimatu často nejvíce pociťují nejzranitelnější a nejchudší osoby ve společnosti, a to přesto, že tyto skupiny obyvatelstva nesou za emise, jež změnu klimatu podněcují, nejmenší odpovědnost.

[Klimatická spravedlnost] uznává potřebu zabývat se spravedlností často nepřiměřeného dopadu změny klimatu na občany a komunity v rozvojových i rozvinutých ekonomikách.“

- *Evropský hospodářský a sociální výbor, 2017*

Kde se klimatická nespravedlnost projevuje?

➤ „(Globální) Sever proti Jihu“

➤ Městské a venkovské oblasti

➤ Nejchudší skupiny obyvatel

Podle odhadů OSN tvoří ženy 70 % z 1,3 miliardy lidí žijících v chudobě.

➤ Zranitelné skupiny

Starší lidé, děti, chronicky nemocní, osoby se zdravotním znevýhodněním, lidé v migraci, osoby s nízkou gramotností, menšiny...

➤ Ženy

Klimatická (ne)spravedlnost a ženy

„Přestože ženy přispívají k produkci skleníkových plynů méně než muži, mají nižší předpoklady se vyrovnat s jejich negativními důsledky, mimo jiné z důvodu nižších příjmů a dalších systémových znevýhodnění.“

- EIGE 2012

„Ženy a muži pocítují dopady změny klimatu rozdílně; vzhledem k tomu, že ženy jsou zranitelnější a čelí větším rizikům a zátěži, a to z různých důvodů, od nerovného přístupu ke zdrojům, vzdělání, pracovním příležitostem a právům na půdu po sociální a kulturní normy a jejich různé intersekcionalní zkušenosti

Ženy jsou obzvláště ohroženy změnou klimatu a neúměrně pocítují její dopady kvůli svým sociálním úlohám, jako je obstarávání vody, potravin a hořlavých materiálů pro rodinu a péče o druhé.“

- Evropský parlament 2017. *Zpráva o ženách, rovnosti žen a mužů a klimatické spravedlnosti.*

Co klimatická (ne)spravedlnost ovlivňuje?

- Prohloubení nerovností mezi ženami a muži
- Diskriminace
- Ohrožení zdraví
- Nedostatek potravin či vody
- Ztráta obživy
- Horší pracovní podmínky
- Krize péče
- Vysídlení nebo migrace
- Riziko konfliktů
- Chudoba (specificky také energetická chudoba)
- Obchodování s lidmi
- Násilí (včetně domácího)
- Sexuální vykořisťování
- Horší přístup k infrastruktuře a základním službám

Jak je na tom ČR?

- Minimum žen v rozhodovacích pozicích
- Malé povědomí o genderových a sociálních souvislostech
- Cca desetina domácností ohrožena příjmovou chudobou, u samoživitelských domácností téměř třetina
- Vyšší míra chudoby – seniorky, samoživitelky, ženy ze znevýhodněných skupin
- Zvyšující se riziko energetické chudoby – souvisí s energetickou efektivitou budov i informovaností

V oblastech nejvíce ohrožených dopady klimatické změny pracuje v zemědělství přes 70 % žen, ale mají jen minimální zastoupení při rozhodování o klimatických politikách.

V africkém zemědělství ženy vyrábějí více než 90 % základních potravin, ale vlastní pouze cca 1 % orné půdy.

Ženy a děti jsou při přírodních katastrofách ohroženy smrtí 14x více než muži.

„Ženy nejsou pouze oběťmi, ale rovněž mocnými hybateli změny při sestavování mitigačních a adaptačních strategií ve svých komunitách a v rozhodovacích funkcích a musí mít možnost takto působit.“

Co můžeme dělat?

**Spravedlivá klimatická politika
přispívá k genderové rovnosti...**

... a vice versa

Vstříc klimatické spravedlnosti

- Genderový mainstreaming – zohledňování specifík a potřeb žen i mužů a dalších skupin ve společnosti
- Genderové rozpočtování a danění
- Vyhodnocování genderových a sociálních dopadů klimatických a energetických politik a analyzování rizik
- Spravedlivá transformace – v širším smyslu
- Participativní politika
- Energetická demokracie a decentralizace (komunitní energetika)
- Posílení sektoru péče
- Podpora vzdělávání a informovanosti

Zdroje – EU a mezinárodní instituce

Evropský parlament: Zpráva o ženách, rovnosti žen a mužů a klimatické spravedlnosti:

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0403_CS.html

Světová zdravotnická organizace: Gender, klima a zdraví:

<https://www.who.int/globalchange/GenderClimateChangeHealthfinal.pdf>

- OSN: Gender, změna klimatu a komunitní adaptace

[https://www.undp.org/content/dam/aplaws/publication/en/publications/environment-energy/www-ee-library/climate-change/gender-climate-change-and-community-based-adaptation-guidebook-/Gender%20Climate%20Change%20and%20Community%20Based%20Adaptation%20\(2\).pdf](https://www.undp.org/content/dam/aplaws/publication/en/publications/environment-energy/www-ee-library/climate-change/gender-climate-change-and-community-based-adaptation-guidebook-/Gender%20Climate%20Change%20and%20Community%20Based%20Adaptation%20(2).pdf)

- Studie o ženách a změně klimatu: Women and Climate Change: Linking Ground Perspectives to the Global Scenario:

<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0971521515594278?journalCode=ijgb>

- CARE International: Proč je klimatická spravedlnost zároveň genderovou spravedlností?

https://insights.careinternational.org.uk/media/k2/attachments/CARE-International-UK_Why-climate-justice-is-a-gender-justice-issue_March-2020.pdf

Mezinárodní agentura pro obnovitelnou energii (IRENA): Gender Perspective

https://irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2019/Jan/IRENA_Gender_perspective_2019.pdf?fbclid=IwAR3K3_usQ70Y2bLqccLpTPBCwh-l8Sc-UN58CdS6mmohUs3EqL4XHEsWVSA

Zdroje – Česko a okolí

Rozhovor: Eva Richter – Ženy a klima:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2948033-mluvi-o-klimatu-i-zeny-skoro-vubec-prestoze-je-tyto-zmeny-ohrozuj-vic-rika>

NKC – Gender a věda: Ženy, chudoba a migrace (panelová diskuze)

<https://www.facebook.com/events/2364055040472755/permalink/2391617861049806/>

NKC – Gender a věda: Klimatická nespravedlnost a ženy

<https://genderaveda.cz/dvojita-nespravedlnost-zmeny-klimatu/>

Heinrich Boell Stiftung: Gender a energetika

https://cz.boell.org/sites/default/files/gender_energetika_online.pdf?fbclid=IwAR3ZHrt4lxZVbvlDOYg1bf_s3z0TianUodLDetC8FZOx82HO1CgvGgKVO-s

Heinrich Boell Stiftung: Jak navrhout město, které (pře)žije

<https://cz.boell.org/cs/2021/05/21/jak-navrhout-mesto-ktere-prezije>

Heinrich Boell Stiftung: Genderový přístup v ekologickém rozpočtování a danění

<https://cz.boell.org/cs/2021/09/13/evropska-zelena-dohoda-jak-uplatnit-genderovy-intersekcionalni-pristup-v-zelenem>

Česká ženská lobby: Stínová zpráva o stavu genderové rovnosti v ČR

Czlobby.cz

FoE + Greenpeace: Jak využít potenciál komunitní energie

<https://www.hnutiduha.cz/publikace/jak-vyuzit-potencial-komunitni-obnovitelne-energie>

Bratislava: Atlas hodnotenia zraniteľnosti a rizík nepriaznivých dôsledkov zmeny klímy

<https://bratislava.blob.core.windows.net/media/Default/Dokumenty/Atlas%20hodnotenia%20zranite%C4%BEnosti.pdf>

Děkuji za pozornost.

Petra Jelínková

Otevřená společnost /
Česká ženská lobby

petra.jelinkova@osops.cz
jelinkova.cz@gmail.com